

2. Джеффри Лайкер Дао Toyota: 14 принципів менеджмента ведучей компанії мира /Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. - 402 с. (Серия «Моделі менеджмента ведучих корпорацій»).
3. Козаченко Г.В., Погорелов Ю.С., Хлап'юнов Л.Ю., Макухін Г.А. Управління затратами підприємства: Монографія. - К.: Лібра, 2007. - 320 с.
4. Пантелеєва Е. Современный японский менеджмент // Управление персоналом. - 2009. - №14. - С.32–33.

УДК 330.322

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

*Козак Л.С., кандидат економічних наук
Петренко О.Т.*

Постановка проблеми. Успішне реформування економіки України у нових умовах господарювання вимагає широкомасштабних трансформаційних процесів в усіх сферах суспільного життя. Спрямовані на економічне зростання України суттєві структурно-технологічні зрушення передбачають потужне фінансове забезпечення. Такі процеси, як структурне та якісне оновлення виробництва і створення ринкової інфраструктури відбуваються здебільшого шляхом інвестування. Чим активнішим є інвестиційний процес в країні, тим швидше здійснюються ефективні ринкові перетворення. Метою дослідження є оцінка сучасного стану інвестиційного процесу в Україні. Актуальність статті обумовлена необхідністю активізації інвестиційної діяльності для забезпечення економічного зростання.

Аналіз досліджень і публікацій. Сучасний стан процесу інвестування в Україні вивчають такі вітчизняні вчені, як А. А. Чухно, В. М. Геєць, І. О. Лютий, М. І. Крупка, Т. Г. Затонацька, Д. М. Черваньов, Данілов О.Д., Івашина Г.М та ін.

Викладення основного матеріалу дослідження. Україна пройшла важливі етапи на шляху до інтеграції в світовий економічний простір:

- 1 березня 1998 року набула сили Угода про партнерство і співпрацю з Європейським Союзом;
- ЄС і США надали Україні статус країни з ринковою економікою;
- Сенат США скасував поправку Джексона-Веника щодо України;
- підписано міждержавні угоди щодо сприяння і взаємний захист інвестицій з 70 країнами світу;
- укладено 60 міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування практично зі всіма країнами СНД, Європи, багатьма країнами Азії, Північної і Південної Америки і кількома країнами Африки;
- 16 травня 2008 року Україна набула статус члена СОТ. Вступ України до СОТ дає позитивний сигнал для активізації співпраці між Україною і ЄС по всіх напрямках, а також в інвестиційній сфері.

Активізація інвестиційної діяльності належить до системних питань, вирішення яких має здійснюватися на державному рівні.

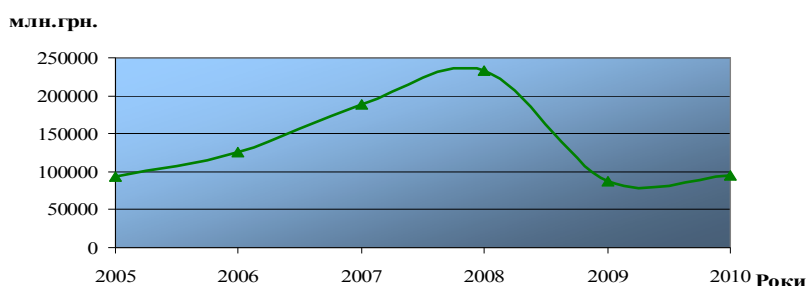

Рис. 1 Динаміка інвестицій в основний капітал (за даними Держкомстату станом на 01.10.2010)

Завданням державної політики в інвестиційній діяльності є створення рівних умов для ведення бізнесу та інвестування економіки України суб'єктами господарювання різної форми власності, здійснення процесу інвестування на прозорих та цивілізованих засадах, поліпшення структури інвестиційних джерел.

На рис. 1 представлена динаміка інвестицій в основний капітал за 01.10.2005-01.10.2010 роки.

Отже, ми бачимо, обсяг інвестицій зростав з 2005 до 2008 року і максимально становив 233081 млн. грн., але у 2009 році різко скоротився до 86955 млн. грн. (на 37%). Це пов'язано із світовою економічною кризою. У 2010 році відбувається зростання інвестицій в основний капітал на суму 8208 тис. грн..

Найбільш привабливими для інвесторів є традиційні галузі економіки (табл.1). Перш за все, це – металургія, машинобудування, хімічна промисловість, харчова промисловість. Разом із тим дедалі більше привертають увагу інвесторів такі галузі, як автомобільна промисловість, споживча електроніка, високі технології, вітроенергетика, сонячна енергетика, виробництво біопалива, телекомунікації, логістика і деякі інші.

Таблиця 1

Інвестиції в основний капітал за видами економічної діяльності

	Освоєно (використано) інвестицій в основний капітал					
	2008 рік		2009 рік		2010 рік	
	млн. грн.	млн. грн.	млн. грн.	ПВ,%	млн. грн.	ПВ,%
Всього	233081,0	100	86955,6	100	95163,3	100
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	16890,1	7,2	5199,3	6,0	5844,5	6,1
Рибальство, рибництво	61,5	0,0	9,2	0,0	8,1	0,0
Промисловість	76617,7	32,9	35551,0	40,9	35468,7	37,3
Будівництво	12469,1	5,3	2991,1	5,9	3472,6	3,6
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	24694,5	10,6	7737,1	3,4	6334,7	6,7
Діяльність готелів та ресторанів	3221,9	1,4	951,8	1,1	1112,3	1,2
Діяльність транспорту та зв'язку	32558,4	14,0	14790,5	17,0	16142,2	16,9
Фінансова діяльність	4636,0	2,0	1273,2	1,5	1437,3	1,5
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	48839,6	21,0	13743,3	15,8	20825,7	21,9
Державне управління	1819,4	0,8	431,1	0,5	369,3	0,4
Освіта	2321,7	1,0	665,3	0,8	658,1	0,7
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	3530,6	1,5	907,2	1,0	1029,2	1,1
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	5420,5	2,3	2705,5	3,1	2460,6	2,6

За Даними Державного комітету статистики України обсяг іноземних інвестицій виріс з 4923,1 млн. дол. США станом на 01.10.2002 до 42511,9 млн. дол. США на 01.10.2010. Тобто ми бачимо позитивну тенденцію у зміні обсягів інвестицій, але вона навіть близько не наближається до необхідної суми, щоб реформувати економіку України. Варто відмітити, що найбільш стрімке зростання спостерігається у 2006 році, коли відбулося зростання інвестицій на 10379,6 млн. дол. США, що пов'язано з політичною ситуацією в Україні (рис. 2).

На 1 жовтня 2010 року загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, внесених в Україну, склав 42511,9 млн. дол. США, що в розрахунку на одну особу становить 934 дол. США.

У порівнянні з країнами Східної Європи об'єм іноземних інвестицій, які надходять в економіку України, в 3-7 раз менше. Я вважаю, що різке збільшення іноземних інвестицій можливе після вступу України до НАТО, оскільки безпека зв'язана з економікою – наприклад, для Польщі,

Чехії і Угорщини – приплив іноземних інвестицій за рік після оголошення про вступ до НАТО збільшився у 3,5 рази, для Румунії на 141% .

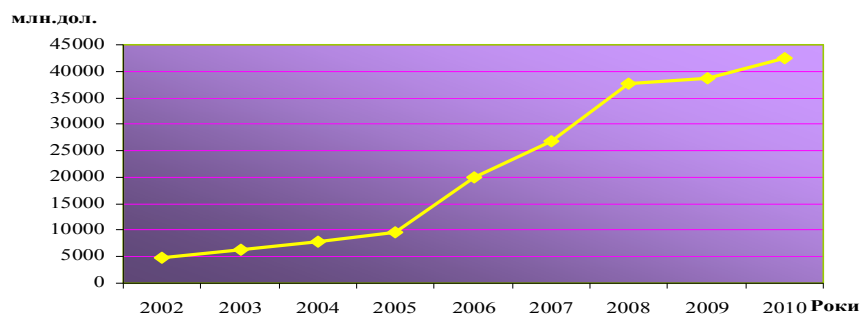

Рис. 2 Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну (за даними Держкомстату станом на 01.10. 2010)

Політична нестабільність, часта зміна законодавства, загроза інфляції, високий рівень злочинності і корупції, низька прибутковість від інвестицій, бюрократизація держапарату, великий тягар оподаткування, замало інформації про об'єкти інвестування визначають дуже низький рейтинг України в зарубіжних організаціях, які займаються порівняльним аналізом умов інвестування і рівня ризику про всі країни світу. Ці чинники примушують іноземних інвесторів проводити обережну і очікувальну політику у сфері інвестиційної співпраці з Україною. Всі чинники, які враховує інвестор, коли оцінює сприятливість умов в приймаючій країні для вкладення капіталу, характеризують інвестиційний клімат. На сьогодні на Україні він несприятливий. Це значить, що Україна поки що не готова до жорсткої конкурентної боротьби за інвестиції на світових ринках капіталу, що безпосереднім чином позначиться на структурі ПІІ і розвитку економіки в цілому (рис. 3).

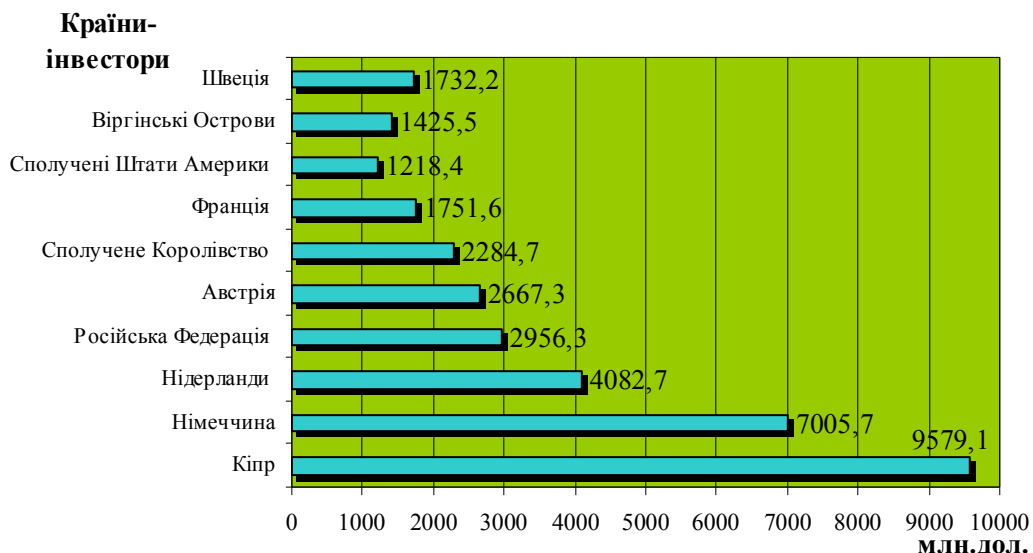

Рис.3 Основні країни – інвестори (за даними Держкомстату станом на 01.10. 2010)

Інвестиції надійшли зі 125 країн світу. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає 81 % загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Російська Федерація, Австрія, Сполучене Королівство, Франція, Сполучені Штати Америки, Віргінські Острови і Швеція .

Індекс інвестиційної привабливості, оприлюднений "Європейською бізнес асоціацією" (ЕВА), показав погіршення оцінок бізнесом інвестиційного клімату України. За підсумками III кварталу 2010 року індекс знизився з 3,25 до 3,2 бала (за 5-бальною шкалою). Він розраховується на підставі опитування членів ЕВА (близько 750 компаній), яке проводиться щокварталу з початку

кризи. Попередні три дослідження ЕВА демонстрували поліпшення інвестиційного клімату, показник якого досяг максимального рівня в II кварталі 2010 року. Зниження оцінок викликано тривалим очікуванням інвесторами реформ, анонсованих владою.

Про відсутність реформ свідчить один з ключових показників індексу - оцінка поточного інвестиційного клімату. За підсумками III кварталу 2010 року він знизився з 3,8 до 3,6 бала. Ця оцінка - середня між нейтральною і позитивною. Вона означає, що, попри відсутність реформ, інвестори ще дивляться в майбутнє з надією.

31 липня 2009 року рейтинговим агентством Standard&Poor's прогноз рейтингу для України змінено з негативного на позитивний. За підсумками I півріччя 2009 року з'явилися перші ознаки поживлення виробничої діяльності.

Інвестиції в основний капітал за січень-липень 2009 року по відношенню до показників I півріччя 2008 року становили 56,7 %. Таке скорочення відбулося за рахунок поглиблення кризових явищ, які зумовили значні коливання курсу долара США до гривні, недовіру до фінансової системи. Слід зазначити, що вплив світової фінансової кризи на економіку України виявився не одразу. Фінансові установи першими потерпали від кризи ще у II – III кварталах 2008 року, а у IV кварталі 2008 року її відчула більшість населення. Наслідком вказаних явищ стала реакція населення та суб'єктів підприємницької діяльності, які почали масово акумулювати кошти поза межами фінансової системи.

Підприємствами та організаціями усіх форм власності у I півріччі 2009 року за рахунок усіх джерел фінансування вкладено 66,0 млрд. грн. капітальних інвестицій. У їх структурі частка інвестицій у матеріальні активи склала 97,1 %. Інвестиції в основний капітал (капітальне будівництво та придбання машин і обладнання) становили 82,0 % від загального обсягу капітальних інвестицій. На поліпшення стану об'єктів (капітальний ремонт, модифікація, модернізація) направлено 9,0 % загального обсягу капітальних інвестицій, на придбання та створення інших необоротних матеріальних активів – 2,8 %, в нематеріальні активи – 2,8 %, на інші – 0,5 %.

Найбільші об'єми іноземних інвестицій надійшли в такі регіони як Київ та Київська область, Дніпропетровська область, АР Крим, Одеська область, Черкаська область. Інвестицій в однаковій мірі гостро потребують всі регіони України.

Основним консультативно-дорадчим органом з підготовки пропозицій щодо формування державної інвестиційної політики є Рада інвесторів при Кабінеті Міністрів України, утворена згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 24.01.2007 № 3.

Основними завданнями Ради інвесторів є:

- підготовка пропозицій щодо формування державної інвестиційної політики;
- участь у розробленні та проведенні експертизи проектів окремих нормативно-правових актів з питань інвестиційної діяльності;
- надання обґрунтованих пропозицій щодо реалізації інвестиційних проектів, спрямованих на розвиток пріоритетних галузей економіки, а також адміністративно-територіальних одиниць;
- надання аналітичної, інформаційної допомоги державним органам, установам та організаціям з питань, пов'язаних з її діяльністю;
- сприяння ефективній взаємодії органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і суб'єктів господарської діяльності у сфері інвестиційної діяльності.

При Раді інвесторів утворено робочі групи за відповідними напрямками, до складу яких увійшли представники Держінвестицій. Нині здійснюється розгляд та опрацювання пропозицій інвесторів щодо вдосконалення нормативно-правового поля.

Успіх інвестиційної політики визначають певні правові та організаційно-технічні заходи. Зокрема на середньо та довготермінову перспективу, на наш погляд, необхідно забезпечити:

- захист прав власності;
- дисципліну виконання контрактів;
- підвищення дієвості інститутів державної влади;
- сприяння малому бізнесу;
- доступність кредитних ресурсів;
- розвиток банківської системи і фондового ринку;
- власність на землю і функціонування іпотеки.

У свою чергу, заходи на короткотермінову перспективу передбачають:

- політичну стабільність у державі;

- стабільність податків;
- низький рівень інфляції;
- ведення бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами;
- свободу входження на ринок.

Одним із перспективних напрямів для залучення інвестицій – як і з внутрішніх, так і з зовнішніх джерел є *розвиток венчурного інвестування*.

Переваги венчурного інвестування як головного джерела фінансування у сфері інноваційного бізнесу полягає у тому, що підприємства, що розвиваються, можуть отримати інвестиції тоді, коли інші фінансові інститути утримуються від ризикованих капіталовкладень.

Нині в Україні венчурні фонди є особливим інститутом інвестування. Вони віднесені до інститутів спільного інвестування (ІСІ), хоча й не мають прямого відношення до спільного інвестування та фондового ринку. Їм надані особливі повноваження та податкові пільги у порівнянні із іншими типами ІСІ. Проте вітчизняний венчурний капітал не інвестує в інноваційні проекти, оскільки інвестиції в інші галузі традиційної економіки мають надвисокий рівень доходності за відносно короткий термін інвестування за умов низького рівня ризику.

За даними Української асоціації інвестиційного бізнесу, на кінець I кварталу 2009 року в Україні зареєстровано 697 ІСІ. Питома вага венчурних фондів складає 75,6 %. На відміну від зарубіжних венчурних фондів, які спрямовують інвестицій у високоризиковану інноваційну сферу, вітчизняні венчурні фонди інвестували переважно у підприємства таких галузей як будівництво, нерухомість, торгівля та ін.

З метою опрацювання питань щодо створення необхідних умов для інституційного забезпечення венчурного фінансування інноваційної діяльності наказом Держінвестицій від 10.07.2009 № 33 утворено робочу групу з питань створення венчурного фонду інвестування інноваційної діяльності, в рамках роботи якої здійснюється аналіз сучасного стану венчурного інвестування в Україні та вивчення досвіду інших країн щодо розвитку інвестування в інноваційну діяльність, з метою адаптації найкращих аналогів.

Висновки. Інвестиції — найважливіший чинник економічного зростання, що забезпечує збільшення певної частини щорічного реального продукту країни. Однак у перехідний до ринку період найбільшої деградації в Україні зазнала саме інвестиційна діяльність. І нині стан цієї сфери є досить складним унаслідок зниження ділової активності більшості суб'єктів господарювання, остаточного погіршення інвестиційного клімату та можливостей бюджетів усіх рівнів. Вищезазначене стримує структурну перебудову та перешкоджає розв'язанню нагальних соціально-економічних проблем у суспільстві.

Водночас на нинішньому етапі розвитку світового господарства однією з найактуальніших проблем для країн з ринковою економікою та країн, що розвиваються, є залучення та ефективне використання іноземних інвестицій. Успішне вирішення цього завдання залежить від вдалої державної політики у сфері регулювання іноземного інвестування. Це пояснюється провідним впливом держави на внутрішньогосподарчі та внутрішньополітичні процеси.

Тому на сьогодні особливо важливою є необхідність удосконалення державної інвестиційної політики, побудова ефективної системи регулювання інвестиційної діяльності, спрямованої на довготривалу перспективу.

Література:

1. Закон України "Про інвестиційну діяльність" № 1560-ХІІ від 18.09.91.
2. Закон України "Про режим іноземного інвестування" № 93-96 ВР від 19.03.96.
3. Указ Президента України "Про залучення іноземних інвестицій в економіку України" № 759/99.
4. *Інвестиційна привабливість економіки України (інвестиційний клімат)// Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – №21. – С.24-28*
5. *Носова О.В. Інвестиційна привабливість підприємства // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 1 (12). – С. 120-126.*
6. *Чепен А.В. Инвестознавство: Підручник. – К.: Кондор, 2006. – 398 с.*
7. <http://www.standardandpoors.ru/page.php?path=issuer&id=64>
8. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. <http://stop-orange.ucoz.ru/publ/1-1-0-6>